

ALS EEN BOOM GEEN VRUCHTEN DRAAGT (Jezus vs. Johannes)

Meditatie ds. G. R. Rinsma zondag 28 februari 2016

(derde zondag 40dagentijd)

Eerste lezing: Exodus 6:1-7

Evangelielezing: Lucas 13:1-9

OVERWEGING

Gemeente van onze heer Jezus Christus,

Ik heb zo'n handig apparaatje in de auto. Dan kun je je route inplannen en dan wijst dat apparaatje je precies de weg. Bij de volgende afslag. Geweldig. Ik hoef niet meer te zoeken. Ik volg gewoon de aanwijzingen en kom op tijd op de juiste plek. Tenminste dat dacht ik. Maar toen ik op een maandag in Buitenpost moest zijn, kwam ik op het industrieterrein van Kootstertille terecht en bleek de straat aan het eind afgesloten te zijn. Met paaltjes. Helaas was die aardige mevrouw van het apparaatje vergeten mij te waarschuwen dat ik op een doodlopende straat reed. Dus er zat niks anders op, dan stoppen, auto keren en terugrijden. De mevrouw van het apparaatje heb ik toen maar uitgezet, want die riep alleen maar: probeer om te keren. Om me opnieuw die doodlopende straat in te sturen.

Maar doodlopende straten zijn er niet alleen in het verkeer, in steden. Ook in het leven van mensen komen ze voor. Misschien bevinden we ons zelf er in. Zonder dat we het door hebben.

In de tekst van vandaag horen we Jezus ons daarvoor waarschuwen: als jullie niet tot inkeer komen, zul je allemaal op dezelfde wijze omkomen; als wie? Om dat te weten te komen, moeten we naar het begin van de schriftlezing: er komen mensen bij Jezus met een bericht, dat Pilatus een aantal Galileese pelgrims vermoord heeft. Dat is wat anders dan een zijn handen in onschuld wassende Pilatus, het beeld, dat wij van de stadhouder van Judea hebben. Onschuld, daarvoor had hij teveel levens op z'n geweten. Nu van pelgrims, die in de tempel aan het offeren waren. Galileeërs, dus landgenoten van Jezus. Maar andere stemmen beweren dat het misschien ook wel vermomde guerrillastrijders, terroristen zouden kunnen zijn geweest, die de burcht

Antonia hadden willen veroveren.¹

Maar hoe het ook zij. De vraag is: waarom komen deze mensen met dit bericht aanzetten? Wat drijft hen om dit choquerende verhaal te vertellen? Wat zijn dit voor mensen? Jezus antwoordt met een tegenvraag: 'Denken jullie dat die Galileeërs grotere zondaars waren dan alle andere Galileeërs, omdat ze dat ondergaan hebben?'²

Wat Jezus doet, is de verborgen gedachten van de mensen, die met dit bericht komen, aan het licht brengen. Want vermoedelijk zijn het Farizeeën, die Jezus tegenover zich heeft, en voor hen is het zonneklaar dat de Galileeërs wel heel grote zondaars geweest moeten zijn. Want anders zouden ze niet zo aan hun eind gekomen zijn. In hun visie is het betrekkelijk eenvoudig: schuld leidt tot lijden, wat je zaait zul je oogsten. Dus moet andersom, vanuit het lijden (hier dus: hun dood) teruggedeneerd worden tot schuld.³ En dat denken van de farizeeërs- je krijgt

¹ Het antwoord van Jezus komt plotseling in een heel ander licht te staan, als het waar is, wat sommige uitleggers vermoeden, dat de groep Galileeërs, die gedood is, geen onschuldige pelgrims zijn geweest, maar vermomde vrijheidsstrijders, die onder het mom van offers brengen de tempel zouden hebben willen veroveren. Als het klopt wat sommige uitleggers vermoeden, dat het om een actie van zeloten is gegaan, - een groep, die met geweld de Romeinen het land wilde uitdrijven en vanuit de tempel een opstand tegen de Romeinse bezetter probeerde te ontketenen, en die na de mislukte actie de toren van Siloam is ingevlucht, waarop Romeinen toen, naar hun gewoonte, in dergelijke zaken, die toren resoluut met stormrammen hadden gebeukt tot hij instortte, zodat de achttien man, die erin zaten onder het puin bedolven werden. Als deze veronderstelling juist is, dan krijgt het antwoord van Jezus een heel andere lading. Als Jezus dan zegt: maar als gij u niet bekeert, zult gij allen evenzo omkomen. Als jullie dezelfde weg kiezen als deze zeloten, zullen jullie een zelfde lot ondergaan. Dan zou Jezus met zijn antwoord willen oproepen op om af te zien van geweld. Dan zou hij willen waarschuwen voor de gevolgen van denken in geweld en vernietiging: als jullie je niet bekeert van deze heilloze weg, zullen jullie op dezelfde manier vernietigd worden.

² Lucas 13:2

³ E. Schillebeeckx, Gerechtigheid en liefde, pg. 637 Jezus' interpretatie van het lijden heeft te maken met zijn persoonlijke diepe omgang met God, kern van zijn leven. God en lijden staan diametraal tegenover elkaar; waar God verschijnt, moet kwaad en lijden wijken. In het messiaanse rijk is er dan ook geen plaats voor lijden en tranen, zelfs niet voor de dood; het is een diepe gemeenschapsbeleving die de macht heeft 'om te genezen' (Hand. 2,43-3,10) totdat uiteindelijk alle kwaad, lijden en huilen uit dit aankomende rijk verdwenen zullen zijn (Openb. 21,3-4). Bovendien breekt Jezus met de gedachte dat lijden per se zou samenhangen met zondigheid. In twee teksten wordt dit uitdrukkelijk gesteld. Ten aanzien van de blindgeborene vragen de leerlingen: "Wie heeft gezondigd, zichzelf of zijn ouders, dat hij blind geboren werd?" Jezus antwoordt: "Noch hij noch zijn ouders hebben gezondigd" (Joh. 9,2-3), en bij het horen, dat Pilatus enkele Galileërs liet vermoorden, zei Jezus volgens Lc.: "Denkt ge, dat onder alle Galileërs alleen dezen zondaars waren, omdat zij dat lot ondergaan hebben?" (Lc. 13,1-5). Beide nieuwtestamentische uitlatingen geven tenslotte te kennen, dat men wel vanuit de zonde tot lijden, niet echter vanuit lijden tot zonde kan besluiten. Enerzijds moet lijden-uit-de-zonde een aangrijpen van de bekeering betekenen (Lc. 13,3,4-5), anderzijds is 'lijden' (afgezien van relatie tot enige zonde) iets dat God wil verhelpen (zie Joh. 9,3-4: genezing als Jezus' "werk van de Vader"). Hier blijkt al een dubbele mogelijkheid; gezien de teneur van het Joh.-ev.: lijden "openbaart de werken Gods", doordat God het lijden geneest en wegneemt, het

wat je verdient - vind je ook nu nog terug: een dominee uit het land van Maas en Waal schreef in z'n kerkblad, dat de water-overlast een straf was. Ja, waarom dan? Daar komen we nog wel achter! Want God straft niet zonder reden. Gewogen en te licht bevonden.

En een andere dominee uit het zelfde gebied riep twee jaar geleden nog dat de moord op oud-minister Els Borst geen toeval was, maar dat God had gesproken en zij zich zou moeten verantwoorden voor haar goddeloze wetten en uitspraken.⁴ Goed beschouwd verschilt zo'n uitspraak in weinig van een fatwa, die men in de islamitische traditie uitspreekt.⁵ Voor de moordenaar

openbaart ook Gods 'heerlijkheid', doordat Jezus zelf lijden-door-anderen voor het goed der anderen vrijwillig op zich neemt. Wel worden vooral bepaalde ziekten (in onze tijd 'psychosomatische' ziekten genoemd) volgens de toenmalige geneeskundige opvattingen (niet: duivelbezetenheid maar) demonische bezetenheid genoemd (zie bv. Mc. 2,112; 9,14-29; Lc. 5,17.26), zonder dat daarbij echter per se de gedachte aan straf voor zonde in meeklinkt.

⁴ NRC 14 maart 2014 Dominee zorgt voor ophef: 'niet-natuurlijke dood Els Borst geen toeval' "Onlangs overleed oud-minister Borst door een misdrijf. Na haar dood werd ze door velen geprezen voor haar werk en inzet. Maar door haar inbreng zijn destijds veel en de meest goddeloze wetten in ons land aangenomen. Toen de euthanasiewet erdoor was, zei ze: "Het is volbracht." Maar God laat niet met Zich spotten. Het is geen toeval dat deze 'engel des doods' geen natuurlijke dood stierf. God heeft gesproken en moest ze haar Rechter ontmoeten (sic). Die ze zo met haar goddeloze uitspraak heeft gekwetst."

De Hersteld Hervormde Kerk neemt afstand van uitlatingen van dominee Albert van Andel uit Montfoort, die in het lokale kerkblad schreef dat het „geen toeval” is dat „engel des doods” Els Borst „geen natuurlijke dood stierf”. „Het is niet goed dat een mens zo op een soort rechtersstoel gaat zitten”, zegt dominee Ronnie Mulder, secretaris van de generale synode van de kerk – een bevindelijk gereformeerd Nederlands kerkgenootschap. „En om je dan op zo'n onzorgvuldige manier te uiten.”

RTV Utrecht plaatste Van Andels overdenking vrijdag online. Volgens hem zijn door de „inbreng” van Borst als minister van Volksgezondheid „de meest goddeloze wetten in ons land aangenomen.” Hij hekelt haar uitspraak in 2001 na aanvaarding van de euthanasiewet: „Het is volbracht” – volgens Van Andel een spottende verwijzing naar Jezus' kruiswoord. „Maar God laat niet met Zich spotten.”

Politici reageerde op Twitter verontwaardigd op de uitspraken. D66-Kamerlid Pia Dijkstra noemt de teksten „onvoorstelbaar en onverdraaglijk”, de Amsterdamse VVD-wethouder Eric van der Burg noemt de dominee een „walgelijke idioot”. Montfoorts burgemeester Bert Jansen (D66) zegt dat de politie de zaak agendeert in het 'veiligheidsoverleg'. D66-politica Els Borst, minister van Volksgezondheid van 1994 tot en met 2002, werd op 10 februari dood aangetroffen in de garage van haar woning in Bilthoven. Volgens de politie stierf zij, vermoedelijk twee dagen eerder, als gevolg van een misdrijf.

Als minister kreeg Borst in 2001 kritiek te verduren om haar uitspraak 'Het is volbracht'. Toen zij bovendien verklaarde „niet tegen” dodelijke medicijnen te zijn voor hoogbejaarden die klaar zijn met het leven, diende de SGP (met de ChristenUnie) voor het eerst in haar geschiedenis een motie van afkeuring in. Borst bood destijds haar excuses aan voor haar woordkeuze en zei: „Ik heb nooit de intentie gehad om iemand te kwetsen.”

⁵ Wikipedia: Een fatwa (Arabisch: **فتوى**, meervoud fatwa's) is een juridisch advies in de islam, dat door een godsdienstige wetspecialist wordt uitgevaardigd met betrekking tot een specifieke kwestie. Een fatwa hoeft echter niet per definitie als een vonnis opgevat te worden en is dan ook niet bindend. Gewoonlijk wordt een fatwa uitgegeven op verzoek van een individu of een rechter om uitkomst te bieden in gevallen waarbij de fiqh, de islamitische jurisprudentie, geen uitkomst biedt. Een geleerde die bevoegd is om fatwa's uit te geven noemt men een moefti. 1989: een bekend voorbeeld van een fatwa is het doodvonnis jegens Salman Rushdie uitgesproken door Ayatollah Khomeini van Iran op 14 februari 1989. Rushdie's roman De duivelsverzen zou "godslasterlijk" zijn. In februari 2006 werd door het Iraanse persbureau IRNA benadrukt dat de fatwa levenslang zou gelden.[1] 2002: op 16 november schreef modejournaliste Isioma Daniel in de Nigeriaanse krant ThisDay dat Mohammed de Miss World-verkiezing die in december in hoofdstad Abuja zou plaatsvinden vast wel goed zou keuren en

vrijbrief om haar te vermoorden.⁶

Maar zo dachten destijds wel de Farizeeën, zo dachten ook de theologen in de 16de eeuw. En in de 21ste eeuw nog steeds, zo blijkt, in de uithoeken van onze kerk.

Maar ook al belijden we met de mond er afstand van hebben te genomen, en zullen we een ramp niet zo gauw meer als een gericht zien, is dit denken ons helemaal vreemd? Zijn we niet voortdurend geneigd om een betekenis te zoeken achter datgene wat mensen overkomt? Zijn we niet voortdurend op zoek naar verbanden van oorzaak en gevolg tussen het één en het ander. Vragen we ons niet voortdurend af, als iemand iets overkomt of plotseling ziek wordt: wat zou daarvan de oorzaak zijn? Zijn wij helemaal vrij van de gedachte, dat wat mensen overkomt misschien te maken kan hebben met : gewogen en te licht bevonden?

Jezus brengt met zijn tegenvraag dit denken bij z'n toehoorders aan het licht: hoe zij verbanden zoeken van oorzaak en gevolg en de dingen proberen te verklaren met behulp van de begrippen: schuld en straf. Zij zijn er heilig van overtuigd dat God iedereen weegt en bij schuld ze op maat straft. En als deze pelgrims zo moeten sterven, zullen ze vast wel wat op hun kerfstok hebben.

zelfs wel met één van de deelnemers zou hebben willen trouwen. Dit leidde tot de zogeheten Miss World-rellen die ca. 250 mensen het leven kostten. Op 27 november spraken islamitische geestelijken een fatwa uit tegen Daniel, waarin zij alle moslims opriepen om haar te doden.[2]

2005: na de terroristische aanslagen in Londen van 7 juli 2005 verklaarde de soennitische raad „Jama'at e Ahl e Sunnat“ dat iedere aanslag niet verenigbaar is met de islam. Om gewicht aan deze uitspraak te geven werd dat gedaan in de vorm van een fatwa.[bron?]

2005: op 26 oktober gaven Somalische geestelijken een fatwa uit omtrent vrouwenbesnijdenis. Deze Afrikaanse, pre-islamitische gewoonte wordt daarin als on-islamitisch bestempeld. Sjeik Nur Barud Gurhan, voorzitter van de raad, stelt zelfs dat de besnijdenis van een vrouw vergelijkbaar is met moord. In 2006 volgt ook een fatwa die het verbod bevestigt van de Al-Azhar Universiteit in Caïro op initiatief van de Grootmoefiti van Mauritanië.[bron?]

2007: een andere fatwa werd uitgesproken door Abu Abdullah al-Rashid al-Baghdadi, een van de leiders van Al Qaeda, aan het adres van cartoonist Lars Vilks, omdat laatstgenoemde Mohammed beledigd zou hebben in zijn satirische cartoons.[3]

⁶ NRC 4 februari 2016 Bart van U. bekent moord op oud-minister Els Borst Van U. zag het als “goddelijke opdracht” omdat Borst voorstander was van euthanasie. Bart van U. heeft donderdagmorgen, achter gesloten deuren bij de rechter-commissaris, de moord op Els Borst bekend. Hij zag het als “goddelijke opdracht” omdat Borst voorstander was van euthanasie. Bart Van U. verklaarde dat hij voor de moord meerdere malen voor de deur van Els Borst heeft gestaan.

Nee, zegt Jezus, nee, nee, nee. God denkt niet in jullie dogmatische categorieën. God is niet de hoeder van het morele universum. Maar, zo gaat hij in één adem door, als jullie niet tot inkeer komen, zul je allemaal op dezelfde wijze omkomen.' En deze opmerking komt in een ander licht te staan, als het geen pelgrims zijn geweest maar vermomde vrijheidsstrijders. Terroristen in de ogen van de machthebbers. Dan krijg Jezus' opmerking een politieke lading, omdat hij zich dan daarmee distantieert van geweld, ook al is het doel nog zo heilig.⁷ Als jullie dezelfde weg kiezen als deze Zeloten, zullen jullie een zelfde lot ondergaan. Dan zou Jezus met zijn antwoord willen oproepen op om af te zien van geweld. Dan zou hij willen waarschuwen voor de gevolgen van denken in geweld en vernietiging: als jullie je niet bekeert van deze heilloze weg, zullen jullie op dezelfde manier vernietigd worden.

Is dat de bedoeling van Jezus? Ons bang, ons klein maken? Nee, in zijn antwoord keert hij zich tegen het oorzaak en gevolg den-

⁷ E. Schillebeeckx, Jezus, het verhaal van een levende, pg. 371 De heropleving van en de haast centrale stelling die het koninklijk messianisme van de Davidszoon in Jezus' tijd innam, was zowel het werk van de farizeeën (die Qumran beïnvloedden) als vooral van de nationalistische verzetsstrijders, de sicariërs en de zeloten. Voor de zeloten was alleen God leider van Israël, en dus Gods bezit. Een bezetting was dus tegen God zelf. De kern van het joodse verzet ligt aldus in de religieuze overtuiging van Gods alleenheerschappij over Israël en is gegroeid uit het hart van het joodse geloof. Belasting betalen aan een romeins keizer werd daarom als goddeloos ervaren. Dat was de algemene joodse overtuiging; de pragmatische vraag was: wat te doen in dergelijke omstandigheden? De officiële leiders van het volk en alwie daaromheen stonden: herodianen en de aristocratische sadduceeën kozen voor verregaande collaboratie; de democratische farizeeën kozen veeleer voor een moreel verzet binnen een uiterlijke gehoorzaamheid, die het wezenlijke kon redden: de joodse Wet. De „woestijn-mensen" weigerden elke, ook uiterlijke medewerking, maar vluchten in de woestijn, om daar in eigen gemeenschap ten ideale orde te stichten en een „leven als engelen" te leiden, in afwachting van het komende rijk; ze zijn er zich van bewust door hun gebed en bijbelstudie (eschatologische exegese), wachtend op Gods ingrijpen van boven af, God aldus tot actie te provoceren. Daarom kozen zij de woestijn (ook om praktisch-tactische redenen!), het land van de Exodus, de heilstijd van Israël zonder koning, op weg onder Gods allenige leiding naar het beloofde land. Dat was de positie der essenen, waartoe de Qumran-groep) behoorde. Deze werd in 70 en 72/73 volkomen uitgeroeid (de overblijvenden pleegden zelfmoord). Andere radicalen kozen de weg van het militaire, subversieve verzet (maar vanuit eenzelfde godsdienstig-joodse inspiratie): de sicariërs en de zeloten, de eersten mede vanuit maatschappelijk-economische mistoestanden, de laatsten uit ijver voor de tempel van God, die nu beheerd werd door een ongeldig priesterschap. Zij werden in hun strijd gesterkt door het verrijzenisgeloof. Tussen al deze partijen lag de grote massa, door allerlei invloeden bewerkt, passief en toch bewogen door duistere verwachtingen van hoop. Zij juicht de successen van de activisten toe, maar verloochent deze verzetsstrijders bij mislukkingen. De grondimpuls van de zeloten en sicariërs waren ook die van de volksmassa: herstel van Israël in een van vreemden onafhankelijk eigen-joods wetsgetrouw koninkrijk. Van deze volksverwachting vinden we ook in het nieuwe testament sporen (Mt. 19,28; Lc. 22,28; 24,21; Apoc. 1,6, enz.) De zelotische davidisch-messiaanse verwachtingen hadden een hoogtepunt in de joodse oorlog (66-70) en later in de opstand van Bar Kochba (135 na Chr.).

ken van schuld en straf. Om in één adem de blik op onszelf te richten. Denken jullie dat het met jullie beter afloopt? Als je heel hard roept: eigen schuld, dikke bult? En in je hart blij bent dat het noodlot jou niet heeft getroffen? Maar die ander, die het er vast en zeker naar gemaakt heeft? Denk je dat?

Als we op die manier denken buiten schot te blijven en het noodlot buiten de deur, krijgen we een keihard nee te horen. Nee, maar als jullie niet tot inkeer komen, zul je allemaal op dezelfde wijze omkomen. Jezus zegt niet hoe en waardoor; hij laat de ruimte om zelf te onderzoeken waar onze weg doodloopt. Maar hij waarschuwt zijn toehoorders wel. Als jullie zo doorgaan, dan zal het met jullie niet veel beter aflopen. Ik weet niet hoe dit in de auto klinkt. Uit zo'n apparaatje. En stem, die ons waarschuwt: je denkt misschien dat je op een doorgaande weg zit, maar het zijn doodlopende wegen. Je loopt vroeg of laat vast.

Maar welke weg moeten we dan mijden? Welke weg links laten liggen? Hoe graag we ook antwoord willen hebben, Jezus geeft het niet. We horen hem niet opsommen wat we allemaal moeten laten, waar we ons verre van moeten houden. We horen hem niet zeggen waarvan we ons moeten bekeren, maar enkel waartoe. Omkeren.

Dat is het verschil met Johannes, met alle andere boetepredikers. Welke wegen doodlopen, dat kun je zelf het beste ontdekken. Als je je maar op tijd losmaakt van het donker en je omkeert naar het licht. En daarvoor gebruikt Jezus een beeld, een gelijkenis. Uit de natuur. Uit het boerenleven. Een gelijkenis van de vijgenboom.⁸

⁸ Zo is het ook met de vijgenboom, waarover Jezus vertelt. Ook die wordt gewogen en te licht bevonden. Er blijken al voor het derde achtereenvolgende jaar geen vruchten aan de boom te groeien. De wijngaardbezitter is teleurgesteld, omdat hij had verwacht ervan te kunnen oogsten. Wel ziet de boom er goed uit en ook staat hij op goede vruchtbare grond en toch zijn er geen vruchten te vinden hoe lang hij ook zoekt. Zijn geduld is nu op, het heeft toch geen zin meer van deze boom vruchten te verwachten. Hak hem maar om, zegt de bezitter tegen de tuinman, want het is zonde van de goede bodem. Het beeld is duidelijk en voor de omstanders herkenbaar. Er groeien in Palestina veel vijgenbomen. En de vijgenboom - zoals in andere gelijkenissen - een beeld voor Israël, voor het volk van God, voor de mens naar Gods beeld, geschapen, gemaakt om vruchten voort te brengen. Niet klein en onaanzienlijk, maar een lust voor het oog, heerlijk om in zijn schaduw te rusten, met de aanleg om zoete vruchten te dragen. Zo is de mens gedacht van het begin af aan. Geschapen om het aan zien van de wijngaard -

Bijzonder ook, omdat het zo treffend het verschil laat zien tussen Johannes en Jezus.⁹

Dominees zouden er nog veel van kunnen leren. Want hebt u ooit een boom vrucht zien geven, omdat hem gedreigd was, dat de bijl al aan de wortel lag? Hebt u ooit een boom zien bloeien, omdat hij wist dat hij anders omgehakt zou worden? Hebt u ooit een boom om die reden meer zien opbrengen, omdat hij anders in de versnipperaar terecht zou komen.

Dat is het verschil tussen Jezus en Johannes: waar Johannes dreigt met de bijl, die aan de wortel ligt, vertelt Jezus van een wijngaardenier, die ervoor pleit om alsnog de vijgenboom een kans te geven en die er alles aan zal doen om de boom vrucht te laten dragen. In plaats van een bijl, die al bij de wortel klaar ligt, wordt er nu nog eens omheen gegraven en er mest bij gebracht. In plaats van te dreigen met kracht of geweld, wordt er liefde en aandacht besteed. Een liefde, die blijft verwachten, misschien wel tegen beter weten in, dat ook deze boom vruchten kan voortbrengen. En als het dan na een jaar, waarin de wijngaardenier er alles aan gedaan heeft, nog niet is gelukt, dan, zo zegt de wijn-

Gods goede aarde - te verrijken met zoete vruchten. Maar niet uit zichzelf hoeft de boom het voort te brengen, nee, hij is diep geworteld in een goed, vruchtbare bodem, vol van stimulerende, opbeurende krachten, die we kort kunnen omschrijven met barmhartigheid, liefde, vergeving eindeloos.

In dit verband is het wel duidelijk dat met de bezitter van de wijngaard God bedoeld is. Drie jaar lang heeft hij geduld gehad, heeft hij gewacht tot de tijd rijp zou zijn, maar nu is zijn geduld op, nu is hij teleurgesteld en twijfelt hij of hij er goed aan heeft gedaan een vijgenboom te planten.

Voor de toehoorders is het verhaal niet nieuw. Zo predikte ook Johannes de Doper. Die verkondigde dat de bijl al aan de wortel ligt en dat iedere boom, die geen goede vruchten voortbrengt, uitgehouwen wordt en in het vuur geworpen. En misschien herinneren andere toehoorders zich een nog ouder verhaal over een vader, die tegen zijn zoon zegt: *Mijn zoon, je bent als een boom, die geen vruchten opleverde, hoewel hij aan het water stond. En zijn heer zag zich genoodzaakt hem om te hakken. Maar de boom zei tegen de heer: Verplant mij, en wanneer ik ook dan nog geen vruchten oplever, hak mij dan om. Maar zijn Heer zei tegen hem: toen je aan het water stond, leverde je geen vrucht op, hoe zul je vrucht opleveren, als je op een andere plaats staat?*

Er is geen genade, geen pardon voor deze boom. Hij is gewogen en te licht bevonden. Zo begint ook de schriftlezing. Met mensen, die denken, dat God geen genade kent.

⁹ Jona Lendering Israël verdeeld 2014, pg. 218 Dit lijkt samen te hangen met een andere verandering. Johannes had zich gericht tot mensen die de bereidheid toonden en de mogelijkheid hadden met het oog op de dag van de Heer hun levenswijze te veranderen. Jezus richtte zich echter tot 'de verloren schapen van Israël': mensen die, om welke reden dan ook, niet voldeden aan de voorwaarden die het verbond stelde en door andere Joden werden beschouwd als zondaars voor wie geen redding meer mogelijk was. Hoeren en tollenaars. 'De bijl ligt al aan de wortel van de boom: iedere boom die geen goede vrucht draagt, wordt omgehakt en in het vuur geworpen; had Johannes gezegd, maar Jezus bood hoop: 'De . tijd is aangebroken, het Koninkrijk van God is nabij: kom tot inkeer en hecht geloof aan dit goede nieuws: Het Koninkrijk bestond al in de hemel, het zou zich snel uitbreiden naar het ondermaanse, opdat Gods wil zou geschieden op aarde zoals in de hemel

gaardenier tegen de bezitter, dan mag jij - de bezitter - hem omhakken. Dat betekent dat na een jaar, waarin de boom een nieuwe kans wordt geboden, de bezitter en de wijngaardenier elkaar weer zullen tegenkomen en bespreken, wat er moet gebeuren, als er nog geen vruchten te bekennen zijn.

Maar nu van het beeld naar de werkelijkheid. Hoe zien de vruchten er uit? En hoe laat je ze groeien? Het mooiste voorbeeld daarvan staat even verderop in de hetzelfde evangelie van Lucas, op het moment, dat Jezus Jericho binnenloopt.¹⁰ En in het voorbijgaan kijkt Jezus omhoog naar een wilde vijgenboom: misschien onbewust kijkend of er al vruchten aan zitten. En dan ontdekt hij tussen de bladeren van de vijgenboom Zacheüs. Een bijzonder moment, als hun ogen elkaar kruisen. Juist op een moment, als hij niet gezien wil worden. En dan tot zijn verbazing nodig Jezus zichzelf uit om bij hem, Zacheüs te komen eten. En het effect is, dat Zacheüs een ander mens wordt. Opeens zijn de dingen van vroeger niet meer belangrijk voor hem. Hij heeft het niet meer nodig. Hij kan er opeens afstand van doen. De armen mogen de helft van zijn bezittingen ontvangen, en alles, wat hij iemand heeft afgeperst, zal hij viervoudig vergoeden. En dan zegt de wijngaardenier: Heden is aan dit huis redding geschonken, omdat ook deze een kind van Abraham is. Zacheüs is uit de doodlopende straat nu weer op de goede weg. Je zou willen dat bankiers, speculanten zo zich zouden laten redden. En wij? Door welke stem laten wij ons leiden? Amen.

¹⁰ **Luke 19:1-10** En Hij kwam Jericho binnen en ging erdoor. En zie, er was een man, Zacheüs geheten, die oppertollenaar was, en hij was rijk. En hij trachtte te zien, wie Jezus was, en slaagde er niet in vanwege de schare, want hij was klein van gestalte. En hij liep hard vooruit en klom in een wilde vijgeboom om Hem te zien, want Hij zou daarlangs komen. En toen Jezus bij die plaats kwam, keek Hij naar boven en zeide tot hem: Zacheüs, kom vlug naar beneden, want heden moet Ik in uw huis vertoeven. En hij kwam vlug naar beneden en ontving Hem met blijdschap. En toen zij het zagen, morden zij allen en zeiden: Hij is bij een zondig man binnengegaan om zijn intrek te nemen. Maar Zacheüs ging staan en zeide tot de Here: Zie, de helft van mijn bezit, Here, geef ik de armen, en indien ik iemand iets heb afgeperst, vergoed ik het viervoudig. En Jezus zeide tot hem: Heden is aan dit huis redding geschonken, omdat ook deze een zoon van Abraham is. Want de Zoon des mensen is gekomen om het verlorene te zoeken en te redden.